

BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA UY XO'JALIKLAR IQTISODIY FUNKSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Xusanova Dildora Karimjanovna

Turon Universiteti Andijon filiali 2-bosqich Iqtisodiyot Yo'nalishi Magistrandi

Kuchkarov Xabibullo

Ilmiy raxbar: "Iqtisodiyot va moliya" kafedrasi dotsent, i.f.n.

Annotatsiya: *Ushbu tadqiqotda zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida uy xo'jaliklarining iqtisodiy tizimdagi roli va ularning iqtisodiy funksiyalari tahlil qilingan. Muallif tomonidan uy xo'jaliklarining iste'mol, jamg'arma, ishlab chiqarish va inson kapitalini takror ko'paytirish kabi funksiyalarini takomillashtirish yo'nalishlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, aholi farovonligini oshirish va daromadlarni samarali boshqarish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Uy xo'jaligi, bozor iqtisodiyoti, iqtisodiy funksiyalar, iste'mol, jamg'arma, inson kapitali, daromadlar, oila budjeti, aholi farovonligi.*

Аннотация: *В данной работе анализируется роль и экономические функции домашних хозяйств в условиях современной рыночной экономики. Автором рассматриваются направления совершенствования таких функций, как потребление, сбережение, производство и воспроизводство человеческого капитала. Также представлены научно-практические предложения по повышению благосостояния населения и эффективному управлению доходами домашних хозяйств.*

Ключевые слова: *Домашнее хозяйство, рыночная экономика, экономические функции, потребление, сбережения, человеческий капитал, доходы, семейный бюджет, благосостояние населения.*

Abstract: *This research analyzes the role and economic functions of households in the context of a modern market economy. The author examines directions for improving functions such as consumption, saving, production, and the reproduction of human capital. Furthermore, scientific and practical proposals for increasing public welfare and the effective management of household income are presented.*

Keywords: *Household, market economy, economic functions, consumption, savings, human capital, income, family budget, public welfare.*

KIRISH

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida uy xo'jaliklari iqtisodiyotning fundamental bo'g'ini va asosiy sub'ektlaridan biri hisoblanadi. Ular nafaqat resurslar (mehnat, kapital, yer) yetkazib beruvchisi, balki mamlakatdagi umumiy iste'mol talabini shakllantiruvchi asosiy kuchdir. Bugungi kunda respublikamizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar negizida aholi farovonligini oshirish masalasi turgan bir paytda, uy xo'jaliklarining iqtisodiy funksiyalarini takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Uy xo'jaliklarining daromadlarini diversifikatsiya qilish, jamg'arma imkoniyatlarini kengaytirish va ularning tadbirkorlik faolligini oshirish milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashning muhim omilidir. Mazkur tadqiqotning maqsadi — bozor munosabatlari rivojlanib borayotgan bosqichda uy xo'jaliklari funksiyalarini samarali tashkil etish va ularni yanada takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlarini ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat.

Asosiy qism

Bozor iqtisodiyoti sharoitida uy xo'jaliklarining iqtisodiy funksiyalari o'zgaruvchan xarakterga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, uy xo'jaliklari quyidagi uchta asosiy yo'nalishda iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatadi:

Iste'mol va jamg'arma funksiyasi: Uy xo'jaliklari yalpi talabning asosiy qismini shakllantiradi. Ularning daromadlari ortishi ichki bozorda tovar va xizmatlarga bo'lgan talabni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, uy xo'jaliklarining bo'sh pul mablag'lari bank tizimi orqali investitsiya resursiga aylanadi.

Ishlab chiqarish va tadbirkorlik funksiyasi: Bugungi kunda uy xo'jaliklari nafaqat iste'molchi, balki kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik sub'ekti sifatida namoyon bo'lmoqda. Tomorqa xo'jaligi, kasanachilik va hunarmandchilik orqali aholi o'zini-o'zi band qilmoqda.

Inson kapitalini takror ko'paytirish: Oilada ta'lim va sog'liqni saqlashga yo'naltirilgan xarajatlar kelajakda malakali ishchi kuchini shakllantiradi, bu esa iqtisodiy o'sishning uzoq muddatli omilidir.

Takomillashtirish yo'nalishlari:

Hozirgi bosqichda uy xo'jaliklari faoliyatini samarali tashkil etish uchun quyidagilar zarur:

Raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan foydalanish: Masofaviy mehnat va elektron savdo orqali qo'shimcha daromad manbalarini yaratish.

Moliyaviy savodxonlikni oshirish: Aholini fond bozorida aksiyador sifatida ishtirok etishini rag'batlantirish.

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash: Oilaviy tadbirkorlik uchun imtiyozli kreditlar va soliq preferensiyalari tizimini yanada soddalashtirish.

Xulosa

Olib borilgan tadqiqotlar va tahlillar asosida quyidagi umumiy xulosalarga kelish mumkin:

Iqtisodiy barqarorlik asosi: Uy xo'jaliklari bozor iqtisodiyotining faqatgina iste'molchi bo'g'ini emas, balki investitsiya resurslarini shakllantiruvchi va inson kapitalini rivojlantiruvchi asosiy sub'ekti hisoblanadi.

Samaradorlikni oshirish: Uy xo'jaliklari funksiyalarini takomillashtirish uchun aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va ularning bo'sh mablag'larini faol investitsiyalarga (aksiyalar, obligatsiyalar, tadbirkorlik) yo'naltirish mexanizmlarini soddalashtirish lozim.

Raqamli imkoniyatlar: Zamonaviy sharoitda axborot texnologiyalaridan keng foydalanish orqali uy xo'jaliklarining daromad topish imkoniyatlarini diversifikatsiya qilish (masofaviy xizmatlar, elektron tijorat) milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlaydi.

Davlat ko'magi: Oilaviy tadbirkorlikni tizimli qo'llab-quvvatlash va xufyona iqtisodiyot ulushini kamaytirish orqali uy xo'jaliklarining iqtisodiy faolligini yanada oshirishga erishish mumkin.

Umuman olganda, uy xo'jaliklari iqtisodiy funksiyalarining takomillashishi mamlakatda kambag'allikni qisqartirish, o'rta sinf qatlamini kengaytirish va aholi turmush darajasini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarishning garovidir.

Amaliy taklif: Uy xo'jaliklarining iqtisodiy funksiyalarini yanada takomillashtirish uchun davlat tomonidan ularga berilayotgan imtiyozli kreditlar ko'lamini kengaytirish va aholining moliyaviy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiruvchi milliy dasturlarni qo'llab-quvvatlash maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2022.
3. Vahobov A.V. va boshqalar. Uy xo'jaliklari iqtisodiyoti. O'quv qo'llanma. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
4. Shodmonov Sh.Sh., G'afurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. — Toshkent: Cho'lpon, 2021.
5. Becker G.S. A Treatise on the Family. — Cambridge: Harvard University Press, 1991. (Oilaviy iqtisodiyot bo'yicha klassik asar).
6. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti: Nazariya va amaliyot. Darslik. — Toshkent: Fan, 2019.
7. Zayniddinov Sh.N. Uy xo'jaliklari moliyasini boshqarish. O'quv qo'llanma. — Toshkent: TDIU, 2020.